

Konsorsiyumlarda Elektronik Kitap Sağlama Modelleri ve Türkiye Örneği: eBrary

Asuman Akyüz¹, Tuba Akbaytürk²

¹ Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi

² Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi

asuman@sabanciuniv.edu, takbayturk@ku.edu.tr

1. E-kitap nedir?

Elektronik kitap hakkında çok farklı tanımlar yapılmış ve zaman zaman kavram karmaşası yaşanmıştır. E-kitabı en geniş anlamda 'elektronik ortamda yayınlanmış, bu ortamda kullanılan çeşitli protokoller ve yazılımlar ile bunları kullanan bilgisayarlar aracılığı ile izlenebilen metin, resim, film ve sesleri barındıran bir medya formatı' olarak tanımlamak mümkündür.

2. Kütüphane ve Bilgi Merkezlerinde E-Kitap

Kütüphane ve bilgi merkezlerinde e-kitabın sağladığı katkı ve yararlarından en önemlileri aşağıdadır:

- 24x7 yararlanma olanağı
- Tam metin içinde kelime taraması ve çapraz linkleme özelliği
- Kapsamlı kullanım istatistikleri ile koleksiyon geliştirmeye katkısı
- Raf yerleştirme, raf okuma ve envanter kontrolü yapılmaması ile ödünç verme ve koleksiyon bakım denetim hizmetlerine katkısı
- İade, kayıp / hasar, gecikme ve ceza sorunun olmaması ile ödünç vermeye katkısı
- Daha az teknik servis gereksinimi

3. Dünyada E-Kitap Sağlama Modelleri

Dünyada e-kitabın sağlanmasında, abonelik, satın alma ve sınırlı süreli kullanım modelleri uygulanmaktadır. Yayınevleri, kullanıcıların talebine ve kendi politikalarına göre birden fazla veya farklı model kullanabilmektedir.

3.1. Abonelik Modelleri:

Yıllık olarak abone olma yöntemi ile erişilen e-kitaplar için aşağıdaki modeller uygulanmaktadır.

a. Kurum Bazında Toplam Kullanıcı Sayısı (FTE – full time equivalent):

Bu modele göre, abonelik fiyatı kurumların tam zamanlı kullanıcı sayısına göre belirlenmektedir. Bu modeli uygulayanlardan bazıları; CIAO (Columbia International Affairs Online), COGNET (MIT), Elsevier, Encyclopedia Britannica, Wiley Kirk Othmer, Marcel & Dekker, Oxford, World Bank E-Library, Xrefer, Knovel, Books 24x7, CRC vb.

b. Kullanım Sayısı:

Modele göre, e-kitabın eş zamanlı olarak kullanımını için belirli sayılar belirlenmekte, fiyatlandırma bu sayıya göre yapılmaktadır. Bu kullanım sayısının dışında erişime izin verilmemektedir. Modeli uygulayanlardan bazıları; Palgrave Macmillan, Safari, Oxford Reference Online.

c. Yayıncının Fiyatı + Erişim Ücreti

Bu modelde; fiyatlandırma, yayının kendi fiyatı ve bu tutarın üzerine erişim ücreti eklenerek yapılmaktadır. Modeli uygulayanlardan bazıları; Springer referans ve kitap serileri, Prager.

d. Yayıncının Fiyatı + Erişim Ücreti (İlk yıl)

2.Yıl Sadece Erişim Ücreti

Bu modelde, yayının fiyatı alınmakta ve üzerine erişim ücreti eklenmekte, ancak ikinci yıl yayının fiyatı alınmamakta sadece erişim ücreti alınmaktadır. Burada az kullanılan kitapları değiştirme olanağı bulunmaktadır. Ayrıca sunulan diğer bir olanakla, eğer kitap üç yıl

kullanılır ve belirlenen yüzdeye ulaşırsa bu durumda kitap kuruma ait olabilmektedir. Uygulayanlar; Netlibrary.

e. Seçerek Koleksiyon Oluşturma – Konusal ve Belirli Eserler

Diğer bir model olan seçerek koleksiyon oluşturma yönteminde, e-kitap koleksiyonu içerisinde, konusal veya belirli eserler seçilerek fiyatlandırma olanağı sunulmaktadır. Fiyatlandırma seçilen koleksiyona göre belirlenmektedir. Uygulayanlar; Ebrary, Knovel, Xrefer, SourceOECD.

3.2. Satın Alma Modelleri

Satın alma yöntemi ile e-kitaplar kurumun olmakta ve aşağıdaki modeller uygulanmaktadır.

a. Kurum Bazında Toplam Kullanıcı Sayısı (FTE – full time equivalent):

Bu modele göre, satın alma fiyatı kurumların tam zamanlı kullanıcı sayısına göre belirlenmektedir. Modeli uygulayanlardan bazıları; Wiley, Elsevier.

b. Yayının Fiyatı + Elektronik Erişim Ücreti (%):

Yayının fiyatı ve üzerine eklenen elektronik erişim ücreti fiyatlandırmada temel alınmaktadır. Uygulayanlardan bazıları: ABC-CLIO, Prager, Netlibrary, EBL.

c. Yayının Fiyatı + Veritabanı Erişim Ücreti (%):

Yayının fiyatı ve yayına erişim sağlanan veritabanına erişim ücreti fiyatlandırmayı oluşturmaktadır. Uygulayanlardan bazıları; Elsevier kitap serileri ve el kitapları, Gale.

e. Seçerek Koleksiyon Oluşturma – Konu veya Belirli Eserler:

Aynı abonelik modelinde olduğu gibi seçerek koleksiyon oluşturma yönteminde, e-kitap koleksiyonu içerisinde, konusal veya belirli eserler seçilerek fiyatlandırılmaktadır ve fiyatlandırma seçilen koleksiyona göre belirlenmektedir. Uygulayanlardan bazıları; Wiley,

Taylor & Francis, Netlibrary.

e. Kullanıcı Sayısı + Teknoloji + Bakım Ücreti
Diğer bir yöntem, e-kitap için eş zamanlı kullanım sayısı, teknoloji ve bakım ücretinden oluşan modeldir. Uygulayanlar; Ovid.

f. Kullanıcı Yönlendirmeli

Bu modelde kitaplar kullanıcılara açılmakta ve kullanıcılar bir kitabı en az iki kez kullanırsa kitap satın alınmaktadır. Bu yöntem daha çok kullanıcıların ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda oluşmaktadır. Uygulayanlar; Netlibrary.

g. Ortak Koleksiyon Oluşturma veya Grup Olarak Satın Alınan Yayınların Paylaşımı

Model, birden fazla kütüphanenin grup olarak birden çok kopya kitap olarak koleksiyonu paylaşması olarak nitelendirilmekte ve fiyatlandırma bu doğrultuda yapılmaktadır. Uygulayanlar; Netlibrary.

3.3. Sınırlı Süreli Kullanım Modelleri

Abonelik ve satın alma yönteminden farklı olarak yayınevleri e-kitapları sınırlı bir süre kurumların kullanımına sunmakta ve bu olanağı sağlayacak model uygulamaktadır. Uygulanan yöntemler aşağıdadır.

a. Yılda Bir Yayının Belirli Sayıda Kullanımı + Platform Ücreti + Yıllık Bakım Ücreti

Bu modelde yayının belirli sayıda kullanımı planlanmakta ve platform ücreti ile yıllık bakım ücreti fiyatlandırmaya dahil edilmektedir. Bu modelde e-kitaplar ödünç alma yöntemi şeklinde kullanılmaktadır. Uygulayanlar; Ebook Library (EBL)

b. Kullandıkça Öde Modeli – E- Kitabın Belirli Bir Süre Tek Bir Kullanıcı Tarafından Kullanılması

Modele göre, kullanıcı e-kitabı belli bir süre ödünç alıp kullanmakta ve fiyatlandırma bu kullanıma göre belirlenmektedir. Bu yöntemin kütüphaneler arası ödünç verme yöntemi gibi kullanılması hedeflenmektedir. Uygulayanlar; Ebook Library (EBL)

c. Rezerv Koleksiyon İçin Yayın Kullanımı

Modele göre, bir ders kaydı oluşturularak veya doğrudan, kitabın belli bir bölümü veya kendisi kullanılmaktadır. Kullanıma göre fiyatlandırma yapılmaktadır. Uygulayanlar; Ebook Library (EBL)

fakültesi öğrenci sayısı baz alınmaktadır.

Oxford University Press Referans Ürünleri

Aşağıda bulunan Oxford referans ürünlerinin konsorsiyumu abonelik yöntemi ile FTE'ye dayalıdır.

4. Türkiye'de E-Kitap Sağlama Modelleri

2006 yılında, Türkiye'de e-kitap konsorsiyumu; ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) ve ÜNAK (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği) tarafından yürütülmektedir. Bu bölümde, özellikle büyük bir yoğunlukla e-kitap konsorsiyumlarını yürüten ve ANKOS bünyesinde konsorsiyumda olan, deneme kullanımına açılmış ancak konsorsiyumu oluşmamış, deneme kullanımı açılmış ve/veya açılması planlananlar ve ayrıca ÜNAK bünyesinde yürütülen ÜNAK-OCLC çalışması yer almaktadır.

Oxford English Dictionary: İngilizce kelimelerin şimdiki ve geçmişteki anlamını, tarihini telaffuzunu veren sözlük.

Oxford Reference Online: Sözlük, referans kaynakları ve bir ansiklopediden oluşan kaynak.

Oxford Scholarship Online: E-kitap veritabanı

The Dictionary of Art'in elektronik versiyonu olan *Grove Art Online* konsorsiyumunda, abonelik yöntemi ile FTE ve kullanım sayısı temelli bir model uygulanmaktadır.

4.1. Konsorsiyumu Oluşmuş Olanlar:

ANKOS bünyesinde oluşmuş e-kitap konsorsiyumları:

eBrary:

Abone yöntemine göre oluşturulmuş bu konsorsiyumda fiyatlandırma, FTE x birim fiyata göredir. Bu makalenin ikinci kısmında daha detay bilgi verilmiştir.

Encyclopedia Britannica

"Encyclopaedia Britannica"nın online versiyonu için yürütülen bu konsorsiyum modeli, abonelik yöntemi ve FTE'ye göredir. FTE sayısında gruplar küçük, orta ve büyük ölçekli olarak ayrılmıştır ve fiyatlandırma bu gruplara göre belirlenmiştir.

MDConsult

Tıp veritabanı olan MDConsult, doktorlara en yetkili ve en güvenilir kaynaklardan ilgili klinik bilgilere her disiplinden tam metinli lider kitaplara ve yayınlara erişim sağlamaktadır. Bu kaynağa ilişkin oluşturulmuş konsorsiyum modeli, abonelik yöntemi FTE'ye dayalı olup, tıp

Safari

İşletme, yönetim ve teknoloji alanlardaki e-kitaplardan oluşan Safari konsorsiyumunun sağlama modeli oldukça farklıdır. Model, abonelik yöntemi ile sayıca belirlenen e-kitaplar, kullanım sayısı – belirli simultane kullanıcı sayısı ve puanlamadan oluşmaktadır.

Springer E-kitapları

Springer konsorsiyumunda iki yöntem uygulanmaktadır. Birincisi, çeşitli konulardaki Springer e-kitapları için oluşturulmuştur. Modelde, satın alma yöntemi uygulanmakta olup, FTE'nin küçük, orta ve büyük gruplarına dayalı, konu paketlerinin satın alınması şeklindedir ve indirim oranı katılan kurum sayısına bağlıdır. İkincisi, Lecture Notes olarak adlandırılan e-kitap serileri, bu konsorsiyum, abonelik yöntemine göre, katılımcı kurum sayısı olarak belirlenmiştir.

ÜNAK-OCLC e-kitap konsorsiyumu:

Netlibrary

Çeşitli konularda OCLC (Online Computer Library Center)'inin elektronik kitaplardan oluşan Netlibrary konsorsiyumu iki şekildedir.

Birinci yöntemde, satın alma olarak, yayının fiyatı ve %55 elektronik erişim ücretidir. Yayın kuruma ait olmaktadır. İkinci yöntem ise abonelik şeklinde olup, ilk yıl yayının fiyatı ve % 15 elektronik erişim ücreti 2.yıl ve sonrası yapılan yenilemelerde sadece elektronik erişim ücreti olan % 15. Elektronik erişim ücreti %55'e ulaştığında kitap kurumun olmaktadır.

4.2. Konsorsiyumu Oluşmamışlar:

Elsevier

Elsevier'in e-kitap serileri, el kitapları ve referans e-kitapları için ANKOS bünyesinde konsorsiyum oluşmamıştır. Kitap serilerinde, abone yöntemi uygulanmakta olup FTE'nin küçük, orta ve büyük gruplarına dayalıdır ve belli bir indirim vardır. El kitaplarında ise satın alma yöntemi uygulanmakta olup, FTE'nin küçük, orta ve büyük gruplarına dayalıdır ve ön ödeme seçeneği sunmaktadır. Buna göre, bir sonraki yıl %8 bakım ücreti almaktadır, ayrıca belli bir indirimi bulunmaktadır. Elsevier referans kitaplarında, satın alma yöntemi uygulanmakta olup, FTE'nin küçük, orta ve büyük gruplarına dayalıdır, bir kez ödeme seçeneği sunulmuştur ve ayrıca belli bir indirimi bulunmaktadır.

Ovid

Tıp konusundaki e-kitaplardan oluşan Ovid'in konsorsiyumu kurulamamıştır. Ovid için abonelik yöntemi uygulanmakta olup, kitap ve kurum sayısına göre fiyatlandırma yapılmıştır.

WorldBank Ürünleri

World Bank'in ürünlerinin konsorsiyumu oluşmamıştır. Uygulanan model, abonelik yöntemi ve FTE'ye dayalıdır.

4.3. Deneme kullanımında Olanlar:

Taylor & Francis

Taylor & Francis'e ait e-kitaplar konu paketleri şeklinde ve 100'er kitaptan oluşmaktadır. Uygulanan model ise, istenilen kitapların seçilmesi ve karıştırılması şeklindedir. Kitap sayısına göre fiyatlandırma ve indirim yapılmıştır.

4.4. Konsorsiyum Çalışması Planlananlar:

Wiley

2007 yılında 2008 yılı için konsorsiyum oluşturulması planlanmaktadır. Wiley'in dünyada uyguladığı iki model bulunmaktadır. Bunlardan biri, bir kez ödeme seçeneği ve FTE'ye göredir. Belirli sayıda kitap seçme zorunluluğu vardır. İkincisi ise esnek abone seçeneğidir. Yıllık sabit ücret uygulanmakta olup belirli sayıda kitap seçme zorunluluğu vardır. 3 yıl üst üste aynı kitaba abone olunur ise sürekli erişim hakkı kazanılmakta ve ek ücret alınmamaktadır. İndirimler FTE'ye ve 1 yılda seçilen yayın sayısına bağlıdır.

5. Değerlendirme

Sonuç olarak dünyada ve Türkiye'de aşağıda başlıkları, yukarıda özellikleri verilen çok farklı modeller uygulanmaktadır. Her bir model kurumların istekleri ve beklentileri doğrultusunda ortaya çıkmıştır. İstatistikler ve yapılan tahminler e-kitabın gelecekte daha çok kullanılacağı ve e-kitaba olan ihtiyacın artacağı yönündedir. Tüm bu öngörüler ve ihtiyaçlar doğrultusunda, mevcut modellere ek olarak yayınevleri tarafından farklı yöntemler oluşturulacağı tahmin edilmektedir.

a. Abonelik Modelleri

- Kurum Bazında Toplam Kullanıcı Sayısı
- Kullanım Sayısı
- Yayının Fiyatı + Erişim Ücreti
- Yayının Fiyatı + Erişim Ücreti (İlk yıl) 2.Yıl Sadece Erişim Ücreti
- Seçerek Koleksiyon Oluşturma – Konusal ve Belirli Eserler

b. Satın Alma Modelleri

- Kurum Bazında Toplam Kullanıcı Sayısı
- Yayının Fiyatı + Elektronik Erişim Ücreti (%)
- Yayının Fiyatı + Veritabanı Erişim Ücreti (%)
- Seçerek Koleksiyon Oluşturma – Konu / Eser Bazlı
- Kullanıcı Sayısı + Teknoloji + Bakım Ücreti

- Kullanıcı Yönlendirmeli
- Ortak Koleksiyon Oluşturma veya Grup Olarak Satın Alınan Yayınların Paylaşımı

c. Sınırlı Süreli Kullanım Modelleri

- Yılda Bir Yayının Belirli Sayıda Kullanımı + Platform Ücreti + Yıllık Bakım Ücreti
- Kullandıkça Öde Modeli – Kitabın Belirli Bir Süre Tek Bir Kullanıcı Tarafından Kullanılması
- Rezerv Koleksiyon İçin Yayın Kullanımı

6. Türkiye Örneği: ANKOS eBrary Konsorsiyumu

eBrary 1999 yılında Christopher Warnock ve Kevin Sayar tarafından kurulmuştur. Geçen 8 yıl içerisinde müşteri sayısı 82 farklı ülkeden 1,000'i geçerken toplam kullanıcı sayısı ise 8 milyonun üzerine çıkmıştır. 2005 sonu sayıları dikkate alındığında bu artış bir önceki yıla kıyasla yüzdesel olarak %40 kullanıcı ve aynı oranda kullanım artışı anlamına gelmektedir.

2003'den günümüze olan kullanım artışı firmasının Uluslararası Satış Müdürünün Bologna'da düzenlenen Kasım 2006 tarihli "Akademik kütüphanelerde e-kitaplar" seminerinde yaptığı sunumda kullandığı alttaki grafikte net bir şekilde görülebilmektedir.

Şekil 1. eBrary Aylık Kullanım Artışı¹

1 I E-books in Academic Libraries Semineri Bologna, 9 Kasım 2006 - Centro Congressi - CNR Area della Ricerca di Bologna

eBrary son dört yıldır üstüste dijital içerik endüstrisinde "en kayda değer şirketler/companies that matter most" eContent 100 listesinde yer almaktadır.

Şu an eBrary 240'ın üzerinde yayıncı partner ile işbirliği yürütmekte ve 120,000 tam metin başlığa farklı paketlerinde erişim vermektedir.

Bu paketlerden Türkiye'de de ANKOS çatısı altında konsorsiyumu olan Academic Complete tüm akademik konu başlıklarını içeren bir veri tabanıdır. Academic Complete paketinde yer alan konuların yüzdesel ağırlıkları şu şekildedir:

İşletme, pazarlama, ekonomi	%15
İnsani Bilimler	%21
Sağlık Bilimleri	%8
Tıp	%7
Bilgisayar ve Bilgi Teknolojileri	%10
Mühendislik ve Teknoloji	%8
Sosyal Bilimler	%17
Eğitim	%7
Referans kaynakları ve haritalar	%7

eBrary FTE'ye göre hesaplanan abonelik modeli ile fiyatlandırılmaktadır. Aynı anda aynı kitaba çok sayıda kullanıcının erişimine el verir. Reader ve InfoTools yazılımları teknik anlamda ürünün öne çıkan yönleridir. Bu yazılımların temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. İşaretleme, not girme vb.
2. Referans bilgisi ile kes yapıştır yapabilmek
3. Referans bilgisi ile çıktı alabilmek
4. Kütüphanenin bütünleşik otomasyon sistemi ile entegre edilebilmek
5. Kütüphanenin mevcut veri tabanları içinde tarama yapılabilme
6. PDF dosyalarının tam metin taranabilmesi

eBrary bu yazılımlarını OnDemand adı altında kütüphanelere sayısallaştırdıkları tez, nadir eser gibi her türlü diğer dokümanı PDF olarak arşivlemeleri, yönetmeleri ve erişime açmaları için de tek başına pazarlamaktadır. Statik PDF dosyalarını dinamik, başka deyişle taranabilir

yapan OnDemand örneğin; Stanford Üniversitesi'nde kullanılmaktadır. (<http://site.ebrary.com/lib/medievalandmodern>).

eBrary abonelerine abone oldukları başlıkların Marc kayıtlarını sağlamaktadır. Kullanım istatistikleri ise aylık olarak aboneye özel yöneticisi sitesinden alınabilmektedir ve Counter uyumludur.

Ayrıca Win, Mac, ve Linux plug-in'leri sayesinde farklı platformlarda çalışabilir.

eBrary'deki yayınlar telif hakları kapsamında korunmaktadır ve sadece kişisel kullanım için ufak bir kısmının kopyası ya da çıktısı alınabilir. Kullanıcının araştırmasını desteklemek için tasarlanmıştır. Kitabın basılı ya da sayısal kopyasının satın alınma gereğini ortadan kaldırmayı hedeflememektedir. Yine de kitabın bütünü Reader yazılımından çevirimiçi olarak okunabilir. Çıktısı alınabilecek ya da kopyalanabilecek sayfa sayısında bir sınır vardır. Bu sınırlamalara uymayan kurumların erişimleri eBrary tarafından askıya alınabilir.

eBrary ANKOS Konsorsiyumu

eBrary'nin Avrupa distribütörlüğünü 2002 yılında Coutts Library Services firmasına vermesinden sonra, Coutts ANKOS'la temasa geçmiş ve aynı yıl ANKOS üyelerine deneme erişimi açılmıştır. 7 üniversitenin bir araya gelmesiyle 2003 yılında ilk konsorsiyum oluşturulmuştur. 2004 yılında konsorsiyum katılımcı sayısı 8'e çıkmıştır.

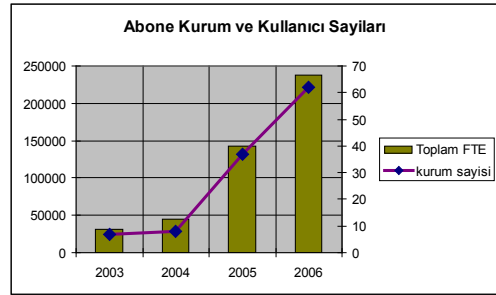
	2003	2004	2005	2006
Kurum sayısı	7	8	37	62
Toplam FTE	30684	44235	142181	237857

Tablo 1. Yıllara göre konsorsiyumda büyüme

2005 yılında Coutts yerine yerli bir distribütör ile çalışılması gündeme gelmiş ve eBrary Gemini firması ile çalışmayı kabul etmiştir. Gemini'nin devreye girmesini takiben katılımcı sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. 2005'te sayı 37 iken bu yıl 62'ye ulaşmıştır. Bu sayının 2007 yılında da artması bu derece olmasa da

devam edeceği beklenmektedir. Kurum sayısının artmasının yanı sıra FTE sayısında da çok ciddi bir artış olmuştur.

eBrary ile yapılan pazarlıklarda en başından beri FTE hesaplamasında dilin kullanıcı için ciddi bir engel oluşturacağı savı ile yabancı dilde eğitim görmeyen lisans öğrencilerinin dahil edilmemesi fiyatlamada büyük bir avantaj sağlamıştır. Yukarıdaki tabloda görülen FTE değerleri kurumlarının öğretim üyeleri, doktora ve lisansüstü öğrenci sayıları ile yabancı dilde öğrenim yapılan bölümlere kayıtlı öğrenci sayılarından oluşmaktadır ve gerçek FTE'lerinin çok gerisinde kalmaktadır.

Şekil 2. Abone kurum ve kullanıcı sayıları

Geçen yaklaşık 4 yılda kurum sayısındaki artışa paralel kullanım sayıları da ciddi oranlarda artmıştır. Artışlar Tablo 2'den de takip edilebileceği gibi birbiri ile uyumlu bir patern göstermektedir.

Yıl	Oturum sayısı	Tarama sayısı	Görülen doküman sayısı	Görülen sayfa sayısı	Basılan/kopyalanan sayfa sayısı
2003	37.232	59.349	16.270	260.981	59.828
2004	97.208	205.574	42.224	746.543	222.391
2005	319.996	660.053	139.732	2.695.407	1.151.379
2006	470.195	646.468	186.446	3.506.538	1.022.943
	924.631	1.571.444	384.672	7.209.469	2.456.541

Tablo 2. Yıllara göre kullanım istatistikleri (eBrary tarafından sağlanan ulusal istatistik dökümleri)

Genel bir yargı olarak e-kitapların henüz dünyada ve Türkiye'de tam kabul görmediği ve basılılarının yerini yakın zamanda alamayacağı düşünülmektedir. Bir diğer yargı ise İngilizce'nin yayın dili olarak baskın olması sebebi ile Türkiye gibi ana dili İngilizce olmayan ülkelerin kaynak kullanımının ana dili İngilizce olanlara nazaran düşük olacağı yönündedir.

Bu yargılar ele alındığında değerlendirmeyi tek bir e-kitap paketiyle sınırlamak çok doğru olmamakla beraber eBrary'nin Türkiye'de çok ciddi bir kullanıcı kitlesinin bulunması başka ülkelerdeki eBrary kullanımı ile karşılaştırma-ya kayda değer bir gösterge kılmaktadır.

Ülke	Kurum Sayısı	Toplam Kullanım	Erişilen Doküman	% Kurum Sayısı	% Toplam Kullanım	% Erişilen Doküman
İspanya	24	184,583	7,543	2.27%	1.72%	2.15%
Yunanistan	2	3,046	137	0.19%	0.03%	0.04%
İtalya	1	928	51	0.09%	0.01%	0.01%
Portekiz	1	7,688	180	0.09%	0.07%	0.05%
Türkiye	62	417,710	18,353	6.15%	3.90%	5.22%

Tablo 3. SELL üyelerinin eBrary Kullanımları (eBrary tarafından sağlanan ülkesel istatistik dökümü)

olarak yayınlanmaktadır. Bazı ülkelerde üniversitelerde, İspanya dahil, İngilizce bilgisi düzeyi çok düşüktür. Bu da potansiyel elektronik bilgi kullanımını etkileyen bir durumdur.

SELL üyesi ülkelerin eBrary kullanımları karşılaştırıldığında Türkiye'de kullanımın 62

SELL üyesi ülkeler arasında Türkiye

Southern European Library Link (Güney Avrupa Kütüphaneleri Birliği) Güney Avrupa ülkeleri kütüphanelerini bir araya getirmek üzere kurulmuştur. Yunanistan, İtalya, İspanya, Portekiz ve Türkiye'nin üyelikleri mevcuttur. Bu ülkeler arasında pek çok benzerlik dikkat çekmektedir. Bu benzerliklerin başında ise İngilizce bilgi düzeyinin düşük olması gelmektedir. Bu durumun büyük kısmı İngilizce olarak üretilen elektronik bilginin kullanımını etkilemesi kaçınılmazdır.¹

Veri tabanı ve elektronik dergilerin büyük kısmı İngilizce konuşulan ülkelerde ve İngilizce

1 http://heal-l.physics.auth.gr/SELL/Why_turkish.doc

kurum ile en yaygın olduğu gözlenir. Kurum başına düşen kullanım oranı ele alındığında ise Türkiye Portekiz ve İspanya'nın arkasından 3'üncü sıradadır.

Gerek İngilizce ana dili olmayan bir ülke olması, gerekse abone kurum sayısı yakınlık gös-

eBrary abonesi kurum sayısı denk bir ülke olarak Kolombiya

Ülke	Kurum Sayısı	Toplam Kullanım	Erişilen Doküman	% Kurum Sayısı	% Toplam Kullanım	% Erişilen Doküman
Türkiye	62	417,710	18,353	6.15%	3.90%	5.22%
Kolombiya	63	171,780	10,606	5.96%	1.60%	3.02%

Tablo 4. Türkiye – Kolombiya karşılaştırması

termesi sebebi ile Kolombiya ile Türkiye karşılaştırıldığında Türkiye'nin açık farkla toplam kullanımda önde gittiği görülmektedir.

İskandinav ülkeleri ile karşılaştırılması

Yine SELL'in dikkat çektiği bir nokta ise Güney Avrupa ülkelerindeki durumun aksine Kuzey Avrupa ülkelerinde ana dilin İngilizce olmamasına

rağmen kullanımının oldukça yaygın olmasıdır.²

Gerçekten de İskandinav ülkelerine bakıldığında her ne kadar sadece dil bilgisine bağlamak gerekse de Türkiye'nin yarı kurum sayısına sahip bu ülkelerin eBrary'yi daha yoğun kullandıkları görülmektedir.

2 http://heal-l.physics.auth.gr/SELL/Why_turkish.doc

Ülke	Kurum Sayısı	Toplam Kullanım	Erişilen Doküman	% Kurum Sayısı	% Toplam Kullanım
Türkiye	62	417,710	18,353	6.15%	3.90%
Finlandiya	32	433,148	13,340	3.03%	4.04%
İsveç	32	565,423	15,306	3.03%	5.27%

Tablo 5. İskandinav Ülkeleri ile karşılaştırma

Kullanımın ana dili İngilizce olan ülkelerle karşılaştırılması

Tablo 5’deki veri incelendiğinde, İngiltere’nin kurum başına kullanım oranında başı çektiğini, kurum sayısında ise ABD’nin açık farkla önde gittiğini görebiliriz. Bir diğer çıkarım ise Kanada ile İsveç’in kullanım oranlarının birbirlerine çok yaklaşması olmaktadır.

Ülke	Kurum Sayısı	Toplam Kullanım	Erişilen Doküman	% Kurum Sayısı	% Toplam Kullanım
Türkiye	62	417,710	18,353	6.15%	3.90%
İngiltere	29	1,667,025	54,250	2.74%	15.54%
Kanada	27	487,675	15,527	2.55%	4.55%
ABD	314	4,345,645	50,441	29.71%	40.52%

Tablo 6. Ana dili İngilizce olan ülkelerle karşılaştırma

Anket Değerlendirmesi

4 açık uçlu sorudan oluşan bir anket 2006 eBrary ANKOS Konsorsiyumu üyelerine gönderilerek doldurmaları istenmiştir. 62 üyeden 24’ü verilen sürede anketi doldurarak ulaştırmışlardır. Bu sayı %40’lık bir dönüş oranı teşkil etmektedir. Ek 1’de anket soruları yer almaktadır.

Anket cevapları değerlendirildiğinde, soruların açık uçlu olmasına rağmen, cevapların belli konularda odaklandığı görülmüştür.

Türkiye’de üniversite kütüphaneleri e-kitaplara:

1. zamandan ve mekandan bağımsız olarak erişilebildikleri,
2. eş zamanlı olarak çok sayıda kullanıcı tarafından kullanılabilirdikleri,

3. Depolama, proselama, ciltlenme gibi basılı kitaplara has maliyetlerden kurtardığı,
4. Kaybolma, yıpranma gibi riskler taşımazken, rafa geri yerleştirme gibi gereksinimleri ortadan kaldırması sebepleri ile yönelmişlerdir.

eBrary’ye abone olma sebeplerine bakıldığında ise:

1. Fiyatlandırma modeli ve maliyeti,
2. Kaynak sayısı ve konu yelpazesinin genişliği,
3. Konsorsiyum oluşturulmuş olması,
4. Deneme kullanım istatistikleri ve kullanıcı istekleri görülmektedir.

eBrary’nin beğenilen özellikleri arasında:

1. Kişiselleştirme imkanı,
2. Konusal zenginlik,
3. Çok sayıda kitabın aynı anda taranabilmesi,
4. Yayınların kalitesi, belirtilmiştir.

Son olarak ise zayıf yön olarak eBrary Reader’ın her makineye yüklenme zorunluluğu ve çıktı almadaki sınırlamalar verilmiştir.

21-23 Aralık 2006 tarihlerinde TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesinde yapılacak XI. “Türkiye’de İnternet” Konferansında sunulacak bir bildiri için Ebrary aboneleri iseniz aşağıdaki kısa anketi doldurarak takbaytirk@ku.edu.tr adresinden 11 Aralık tarihine kadar bana iletmenizi rica eder, kurum ve şahıs adlarının bildirimde kesinlikle kullanılmayacağını belirtmek isterim.

Saygılarımla,
Tuba Akbaytürk

Kurum Adı:

Kurum Adına Anketi Dolduran:

Sizi e-kitaplara yönelten sebepler nelerdir?
.....

Ebrary’ye abone olma kararınızı etkileyen sebepler nelerdir?
.....

Ebrary’nin beğendiğiniz özellikleri nelerdir?
.....

Ebrary’nin zayıf bulduğunuz yönleri nelerdir?
.....